

ศาลรัฐธรรมนูญภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่

ดร.ปัญญา อุดชาชน
ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ

ภายใต้ระบบการตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมายในสังคมโลกสมัยใหม่ (The Judicial Review System in the Modern World) ศาลรัฐธรรมนูญ (The Constitutional Court) เป็นกลไกหลักสำคัญในการทำหน้าที่ตีความรัฐธรรมนูญว่ากฎหมายใดจะขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญมิได้ ด้วยเหตุนี้ ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจหน้าที่สำคัญเกี่ยวกับการพิทักษ์รัฐธรรมนูญ การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน การคุ้มครองประโยชน์สาธารณะและการธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข แต่อย่างไรก็ตาม การที่จะดำรงความเป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐธรรมนูญไว้ได้ จะต้องมีการควบคุมการกระทำขององค์กรหรือสถาบันทางการเมืองให้ชอบด้วยรัฐธรรมนูญ ศาลรัฐธรรมนูญเชื่อว่าจะมีอำนาจหน้าที่ปกป้องรัฐธรรมนูญเท่านั้น แต่ความหวังของสังคมไทย ศาลรัฐธรรมนูญต้องมีหน้าที่ต้องปกป้องการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามรัฐธรรมนูญที่องค์กรอื่นไม่อาจทำได้หรือพึงพาาระบบองค์กรภาคีรัฐอื่น ๆ ได้

อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ที่ได้ผ่านการออกเสียงประชามติไปแล้ว เมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2559 น่าสนใจอยู่ไม่น้อยในการปกป้องคุ้มครองและธำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็นด้านต่าง ๆ ที่สำคัญได้ ดังนี้

1. ด้านการปกครองและรักษาไว้ซึ่งอธิปไตยของชาติ กล่าวคือ เมื่อมีวิกฤตการณ์ของประเทศและมีบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญบังคับแก่กรณีใด การวินิจฉัยกรณีนั้นให้เป็นไปตามประเพณีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข การปฏิบัติดังกล่าวให้ประธานศาลรัฐธรรมนูญจัดให้มีการประชุมร่วมระหว่างประธานสภาผู้แทนราษฎร ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร ประธานวุฒิสภานายกรัฐมนตรี ประธานศาลฎีกา ประธานศาลปกครองสูงสุด ประธานศาลรัฐธรรมนูญ และประธานองค์กรอิสระซึ่งประกอบด้วยประธานกรรมการการเลือกตั้ง ประธานผู้ตรวจการแผ่นดิน ประธานกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ ประธานกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน และประธานกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เพื่อวินิจฉัยและคำวินิจฉัยของที่ประชุมร่วมให้เป็นที่สุดและผูกพันรัฐสภา คณะรัฐมนตรี ศาล องค์กรอิสระและหน่วยงานของรัฐ นอกจากนั้น ศาลรัฐธรรมนูญยังมีอำนาจหน้าที่วินิจฉัยสั่งการให้บุคคลที่จะใช้สิทธิหรือเสรีภาพเพื่อล้มล้างการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขตามคำร้องรวมถึงการพิจารณาวินิจฉัยเกี่ยวกับหนังสือสัญญาที่ประเทศไทยทำกับประเทศอื่นที่อาจมีผลกระทบต่ออธิปไตยและความมั่นคงทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคมหรือการค้า หรือการลงทุนของประเทศอย่างกว้างขวางอีกด้วย

2. ด้านการแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญ กล่าวคือ ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจพิจารณาวินิจฉัยความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของร่างรัฐธรรมนูญแก้ไขเพิ่มเติม ทั้งนี้ เนื่องจากประเทศไทยได้ยึดหลักอำนาจสูงสุดของรัฐธรรมนูญ (The Supremacy of the Constitution) ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีหน้าที่ในการพิทักษ์รัฐธรรมนูญ (To Safeguard or Protect the Constitution) เพื่อมิให้กฎหมายใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญ หากมีฉะนั้นแล้ว อาจมีบุคคลหรือคณะบุคคลพยายามแก้ไขที่มา บทบาทขององค์กรที่ใช้อำนาจอธิปไตยซึ่งประกอบด้วยรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล ผิดไปจากเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญและเจตนารมณ์ของประชาชนในการออกเสียงประชามติ นอกจากนี้ ศาลรัฐธรรมนูญยังมีอำนาจหน้าที่ตรวจสอบความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของกฎหมาย ทั้งตรวจสอบก่อนประกาศใช้ (Priori Control) และหลังประกาศใช้ (Postiori Control) อีกด้วย

3. ด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริต กล่าวคือ ในการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา หรือคณะกรรมการ เกี่ยวกับการเสนอ การแปรญัตติ หรือการกระทำด้วยประการใด ๆ ที่มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือกรรมการมีส่วนไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมในการใช้งบประมาณรายจ่าย จะกระทำมิได้ หากศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยตามคำร้องแล้วเห็นว่ามี การกระทำที่ฝ่าฝืน การกระทำดังกล่าวจะเป็นการสิ้นผลและส่งผลให้ผู้กระทำการนั้นสิ้นสุดสมาชิกภาพและเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของผู้นั้น ถ้ากรณีเป็นคณะรัฐมนตรีเป็นผู้กระทำการหรืออนุมัติให้กระทำการ หรือรู้ว่ามี การกระทำดังกล่าวแล้วแต่มิได้สั่งยับยั้ง คณะรัฐมนตรีต้องพ้นจากตำแหน่งทั้งคณะและเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่งนั้น เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าตนมิได้อยู่ในที่ประชุมขณะที่มีมติ และต้องรับผิดชอบใช้เงินนั้นคืนพร้อมดอกเบี้ย นอกจากนี้ ศาลรัฐธรรมนูญยังมีอำนาจหน้าที่พิจารณาวินิจฉัยความสิ้นสุดสมาชิกภาพของความเป็นรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาอีกด้วย

4. ด้านการพิจารณาวินิจฉัยอำนาจหน้าที่ขององค์กรต่าง ๆ กล่าวคือ ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจหน้าที่พิจารณาวินิจฉัยปัญหาเกี่ยวกับอำนาจและหน้าที่ของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา รัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือองค์กรอิสระ ซึ่งหมายความว่าองค์กรต่าง ๆ ดังกล่าวสงสัยในอำนาจหน้าที่ขององค์กรของตนเองซึ่งไม่จำเป็นต้องเป็นพิพาทระหว่างองค์กร องค์กรนั้นก็ส่งเรื่องถามไปยังศาลรัฐธรรมนูญได้ อำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าวจึงเป็นลักษณะการให้คำปรึกษา (Advisory Power) นอกจากการพิจารณาวินิจฉัยคดีเพิ่มขึ้นอีก นอกจากนี้ ศาลรัฐธรรมนูญยังมีอำนาจหน้าที่เพิ่มขึ้นเกี่ยวกับการควบคุมความชอบด้วยรัฐธรรมนูญของการกระทำของบุคคลซึ่งถูกละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญได้คุ้มครองไว้

5. ด้านการจัดทำมาตรฐานทางจริยธรรม กล่าวคือ เพื่อควบคุมและตรวจสอบบุคคลผู้ใช้อำนาจรัฐ ศาลรัฐธรรมนูญและองค์กรอิสระร่วมกำหนดมาตรฐานทางจริยธรรม โดยมาตรฐานทางจริยธรรมดังกล่าวต้องครอบคลุมถึงการรักษาเกียรติภูมิและผลประโยชน์ของชาติและระบุงการฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมด้วยว่าลักษณะใดมีลักษณะร้ายแรง ทั้งนี้ ให้รับฟังความคิดเห็นของสภาผู้แทนราษฎร วุฒิสภา และคณะรัฐมนตรีประกอบด้วย สำหรับบุคคลที่ถูกใช้บังคับ ได้แก่ ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ ผู้ดำรงตำแหน่งองค์กรอิสระ ผู้ว่าการตรวจเงินแผ่นดิน และเลขาธิการของสำนักงานศาลรัฐธรรมนูญและองค์กรอิสระ รวมถึงสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภาและคณะรัฐมนตรีด้วย

จะเห็นได้ว่าเมื่อประมวลอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญภายใต้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่แล้วพบว่าอำนาจหน้าที่ของศาลรัฐธรรมนูญเพิ่มขึ้นมากจากเดิม โดยเป็นองค์กรที่ทำหน้าที่เป็นศาลที่ใช้อำนาจตุลาการ เป็นองค์กรที่ทำหน้าที่ด้านบริหารในการประชุมเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาวิกฤติของประเทศรวมถึงให้คำปรึกษาเมื่อมีปัญหาอำนาจหน้าที่ขององค์กรฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหารและองค์กรอิสระ และเป็นองค์กรที่ร่วมจัดทำมาตรฐานทางจริยธรรมเพื่อใช้บังคับแก่ตนเองและผู้ที่ใช้อำนาจด้วย ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้การอำนวยความสะดวกในกระบวนการพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญดำเนินเป็นไปได้อย่างเรียบร้อยปราศจากการขัดขวาง ขมขู่ ปิดล้อมการทำหน้าที่ของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญและต้องให้การพิจารณาคดีรัฐธรรมนูญมีความต่อเนื่องไม่ขาดสายตามบทบัญญัติพื้นฐานที่เป็นที่มาและคุณสมบัติของคณะตุลาการศาลรัฐธรรมนูญ จึงเห็นควรบัญญัติบทละเมิดอำนาจศาลและวาระรวมถึงคุณสมบัติของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญที่มาจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ยังคงมีสถานะตามรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ไว้ในพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยวิธีพิจารณาของศาลรัฐธรรมนูญ เพื่อธำรงไว้ซึ่งความยุติธรรมในการปฏิบัติหน้าที่ในพระปรมาภิไธยของพระมหากษัตริย์ต่อไป
